

ВПЛИВ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

INFLUENCE OF TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT ON ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISES OF RAILWAY TRANSPORT

Сучасний розвиток будь-якої економічної системи має тісний зв'язок з активізацією інноваційної роботи в усіх сферах господарювання, тому й залізнична галузь у своєму розвитку має не відставати від міжнародних вимог. Статтю присвячено питанням забезпечення ефективного розвитку підприємств залізничного транспорту. Зазначено, що для підприємств залізничного транспорту техніко-технологічний розвиток є дуже важливим чинником забезпечення їхньої конкурентоспроможності. Визначено основні аспекти стратегії техніко-технологічного розвитку підприємств залізничного транспорту для забезпечення більш високого рівня їхньої конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг. Зауважено, що, здійснюючи послідовне управління техніко-технологічним процесом розвитку, підприємство матиме змогу вчасно корегувати управлінські рішення з урахуванням вимог ринку та відповідно до наміченої стратегії розвитку.

Ключові слова: інновації, розвиток, залізничний транспорт, стратегія, конкурентоспроможність, ефективність, техніко-технологічне оновлення.

Современное развитие любой экономической системы имеет тесную связь с активизацией инновационной деятельности во всех сферах хозяйствования, поэтому и железнодорожная отрасль в своем развитии должна не отставать от международных требований. Статья посвящена вопросам обеспечения эффективного развития предприятий железнодорожного транспорта. Отмечено, что для предприятий железнодорожного транспорта технико-технологическое развитие является очень важным фактором обеспечения их конкурентоспо-

собности. Определены основные аспекты стратегии технико-технологического развития предприятий железнодорожного транспорта для обеспечения более высокого уровня их конкурентоспособности на рынке транспортных услуг. Замечено, что, осуществляя последовательное управление технико-технологическим процессом развития, предприятие сможет вовремя корректировать управленческие решения с учетом требований рынка и в соответствии с намеченной стратегией развития.

Ключевые слова: инновации, развитие, железнодорожный транспорт, стратегия, конкурентоспособность, эффективность, технико-технологическое обновление.

The modern development of any economic system has a close connection with the intensification of innovation activity in all areas of economic activity, and the railway industry must keep up with international requirements in its development. The article is devoted to the issues of ensuring the effective development of railway transport enterprises. It is noted that for enterprises of railway transport, technical and technological development is a very important factor in ensuring their competitiveness. The main aspects of the strategy of technical and technological development of railway transport enterprises to ensure a higher level of their competitiveness in the transport services market have been identified. It is noted that by implementing the consistent management of the technical and technological development process, the company will be able to adjust management decisions on time to meet the requirements of the market and in accordance with the planned development strategy.

Key words: innovation, development, railway transport, strategy, competitiveness, efficiency, technical and technological renewal.

УДК 656.078.8:658.5

Каличева Н.Є.

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Український державний університет залізничного транспорту

Постановка проблеми. Техніко-технологічний розвиток є складним процесом, який поєднує всі сфери діяльності підприємства та базується на потребі постійного інноваційного оновлення за рахунок упровадження конкретних техніко-технологічних, організаційно-управлінських та маркетингових заходів. Їх реалізація має бути спрямована на забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту в сучасних умовах господарювання з урахуванням майбутніх потреб економічної системи в якісних і надійних перевезеннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного та техніко-технологічного розвитку економіки України та окремих підприємств, у тому числі й залізничного транспорту, розкрито в роботах В.Л. Диканя, В. Василенка,

Л.І. Федулової, О.Г. Шевлюги, А.П. Колеснікова, В.О. Зубенко та ін. [1–7]. Однак, незважаючи на значний науковий доробок у цій сфері, потребують більш детального уточнення деякі аспекти стратегії техніко-технологічного розвитку підприємств залізничного транспорту в сучасних умовах господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питань, спрямованих на розроблення стратегії техніко-технологічного розвитку підприємств залізничного транспорту для забезпечення більш високого рівня їхньої конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Техніко-технологічний розвиток підприємства базується на макро- й мікрівпровадженнях, що виражається на макрорівні у формуванні довгостро-

кових стратегій розвитку, а на мікрорівні – через постійне техніко-технологічне вдосконалення виробничого процесу. Мікрорівень є необхідним доповненням до макрорівня, адже сприяє реалізації запланованих масштабних проєктів. Тому техніко-технологічний розвиток підприємства має формуватися як макроекономічна стратегія розвитку підприємства, а мікрорівень сприятиме її реалізації на місцях у повсякденних робочих обставинах, тим більше що рівень застосування інновацій у виробничому процесі є радикальним показником якісного економічного розвитку. Оскільки виробничі чинники мають значний вплив на забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку за рахунок створення конкурентоспроможного товару чи надання конкурентоспроможних послуг, то й наявність ефективної техніко-технологічної бази має прямий вплив на розвиток підприємства. Тим більше що фундаментом такої бази є розвиток матеріально-технічного, інноваційного, науково-технічного потенціалу підприємства.

Формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств з урахуванням особливостей їх техніко-технологічного розвитку має здійснюватися в такій послідовності:

- виконання аналізу можливостей підприємства щодо здійснення техніко-технологічного розвитку з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників;
- визначення головних напрямів техніко-технологічного розвитку;
- виділення показників оцінки техніко-технологічного розвитку;
- формування управлінських рішень.

На техніко-технологічний розвиток підприємства мають вплив зовнішні та внутрішні чинники. До внутрішніх відносять:

- виробничу потужність підприємства;
- кадри;
- фінансово-економічні ресурси;
- маркетинговий складник;
- інноваційні процеси.

Зовнішні чинники:

- рівень наукового та виробничого потенціалу в країні;
- інвестиційний клімат;
- соціально-економічні відносини;
- культурний розвиток;
- структура ринку;
- стан інфраструктури;
- рівень технологічного розвитку;
- правове поле;
- політико-економічна ситуація в країні та ін.

Потрібно відзначити, що техніко-технологічний розвиток підприємства відображається на організаційно-економічному управлінні підприємством через необхідність розвивати його виробничий потенціал та забезпечувати відтворення основних фондів, що потребує не лише модернізації, розши-

рення, реконструкції або переозброєння виробництва, а й необхідності застосовувати сучасні інновації в технологічному розвитку.

Активізація інноваційної діяльності в усіх сферах народного господарства призводить до необхідності формувати відповідну інноваційну стратегію, в основу якої має бути покладено перспективні напрями розвитку. [8]. Для впровадження інноваційної стратегії техніко-технологічного розвитку підприємства мусять реалізувати такі етапи [9]:

- визначення стадії формування та запровадження інноваційної стратегії;
- дослідження зовнішніх чинників впливу: ринку, розвитку науки та технологій, нормативно-правового поля тощо;
- визначення слабких та сильних позицій підприємства;
- комплексна оцінка стратегічної позиції підприємства, враховуючи можливості його інноваційного розвитку.

Потрібно відзначити, що техніко-технологічний розвиток підприємств усіх сфер господарювання, а особливо залізничного транспорту, у сучасних умовах сприяє розвитку їхніх конкурентних переваг на ринку за рахунок можливості оновлення продукції, спроможності підвищувати якість послуг, завойовувати нові позиції на ринку. А здійснюючи послідовне управління техніко-технологічним процесом розвитку, підприємство матиме змогу вчасно корегувати управлінські рішення з урахуванням вимог ринку та відповідно до наміченої стратегії розвитку.

Оскільки сучасний розвиток будь-якої економічної системи має тісний зв'язок з активізацією інноваційної роботи в усіх сферах господарювання, то й залізнична галузь у своєму розвитку має не відставати від міжнародних стандартів. Тим більше що, будучи складною інфраструктурною сферою, залізничний транспорт потребує значної уваги до інноваційного розвитку свого техніко-технологічного складника.

Взагалі техніко-технологічний розвиток підприємств такої галузі, як залізничний транспорт, є досить складним процесом, що ґрунтується на сукупності взаємопов'язаних елементів, зв'язків, процесів, які інтегрують технічний та технологічний складники функціонування підприємства для забезпечення його ефективної роботи (рис. 1).

На рис. 1 наведені основні чинники впливу на техніко-технологічний розвиток підприємства, з якого видно, що в сучасних умовах господарювання всі виробничі підприємства для утримання конкурентних переваг на ринку повинні враховувати не лише власні можливості, а й вплив зовнішнього середовища та подальші перспективи власного розвитку. Тим більше що техніко-технологічний розвиток є однією з ключових основ прогресивного розвитку підприємств.

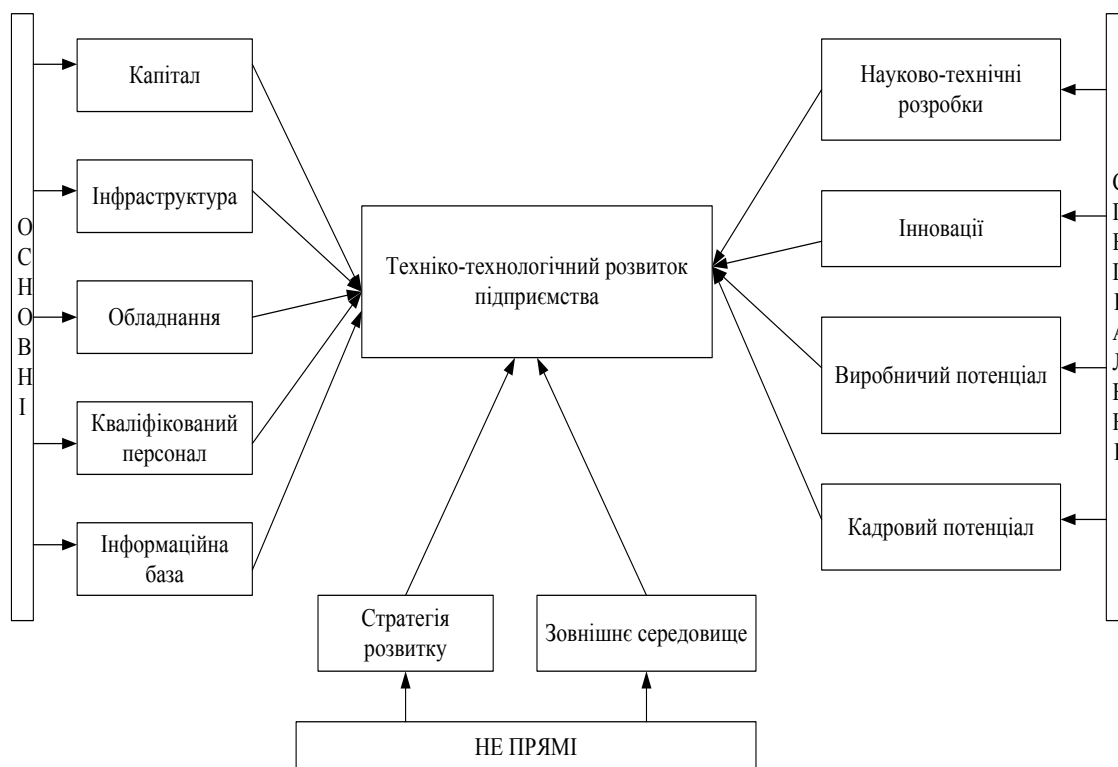

Рис. 1. Чинники техніко-технологічного розвитку підприємства

Для підприємств залізничного транспорту техніко-технологічний розвиток є дуже важливим чинником ефективного функціонування, оскільки нині рівень зношення локомотивів становить понад 91%, середній строк роботи тепловозів – 33 роки, електровозів – 42 роки, а магістральні та маневрові тепловози зношені на 99% та 96% відповідно [10].

За роки незалежності України залізничний транспорт зазнав утрат у потенційних перевізних можливостях майже на 40%, тоді як у провідних світових країнах за цей час відбулося майже повне оновлення рухомого складу, з'явилися в експлуатації потяги нового покоління. Фізичне зношення залізничної колії становить майже 90%, понад 30% верхньої будови колії та понад 11% штучних споруд потребують негайної реконструкції [11].

Про проблеми вітчизняного залізничного транспорту можна говорити безкінечно, але це не сприятиме їх вирішенню, тому потрібно звернути увагу на визначення першочергових заходів щодо їх вирішення, особливо з погляду техніко-технологічного оновлення [12]. Так, для поліпшення техніко-технологічних показників рухомого складу необхідно:

для відновлення парку локомотивів:

- закуповувати ті локомотиви, які мають більшу продуктивність, менші енерговитрати та можливості обслуговування на вітчизняних підприємствах;

- здійснювати модернізацію та осучаснення наявного локомотивного парку;
- збільшувати терміни міжремонтних періодів;
- підвищувати економічність та ощадливість локомотивного парку;
- підтримувати вітчизняних виробників рухомого складу;
- виготовляти рухомий склад для швидкісного пасажирського руху на вітчизняних підприємствах з урахуванням передового світового досвіду;
- впроваджувати у виробництво двосистемні локомотиви, які спроможні працювати на постійному та змінному струмі;

для відновлення парку вантажних вагонів:

- оновлювати вагони відповідно до сучасних потреб перевізників та вантажовласників;
- здійснювати якісний та швидкий ремонт вагонів;
- забезпечувати необхідну кількість вагонів згідно з потребами перевізного процесу.

Для вирішення питань техніко-технологічного оновлення інфраструктури потрібно [11]:

- проводити електрифікацію перспективних із погляду інтенсивності пропуску залізничних колій;
- здійснювати повномасштабну реконструкцію залізничних мереж, особливо на тих ділянках колії, які є стратегічно важливими для розвитку галузі;
- проводити будівництво колій європейської ширини чи запроваджувати системи автоматизованого переходу рухомого складу з однієї ширини колії на іншу;

– розділяти колії для пропуску вантажних та пасажирських потягів та ін.

Техніко-технологічний розвиток підприємства будь-якої сфери господарювання потребує значних фінансових вкладень та кадрових зусиль, адже забезпечення результативного техніко-технологічного розвитку підприємства недосяжно здійснити за невеликий проміжок часу. Цей процес вимагає значного підґрунтя, особливо забезпечення кадрами, оскільки процес становлення кваліфікованого спеціаліста потребує його теоретичного навчання та здобуття професійних навиків на практиці. А продуктивність технологічних процесів відточується в ході виготовлення товарів чи надання послуг, тому що налагодження складного виробничого процесу потребує раціональної організації всіх технологічних операцій, що можна зробити лише в умовах реального виробництва.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, головним стратегічним завданням техніко-технологічного розвитку підприємства будь-якої сфери господарювання є забезпечення стійкого розвитку в сучасних економічних умовах та забезпечення конкурентоспроможності шляхом розроблення та реалізації якісних інноваційних рішень чи продуктів.

Запровадження радикальних інноваційних рішень техніко-технологічного розвитку потребує й перегляду підходів до їх оцінки, адже їх застосування сприятиме поліпшенню основних показників діяльності підприємства [13], що для залізничного транспорту виражається в підвищенні швидкостей руху, збільшенні маси поїзду, зменшенні витрат палива та електроенергії, зниженні трудомісткості обслуговування рухомого складу та інфраструктури тощо.

Також потрібно відзначити, що затрати на реалізацію інноваційних заходів на підприємствах залізничного транспорту здебільшого є досить значними, а отриманий ефект не забезпечує необхідних показників виробничо-господарської діяльності в короткостроковій перспективі [14]. Підприємствам залізничного транспорту для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг потрібно під час запровадження складних та затратних інноваційних заходів орієнтуватися на можливість їх поетапного застосування за рахунок постійного техніко-технологічного розвитку та оновлення, адже реалізація стратегічних інноваційних рішень сприятиме ефективному розвитку галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дикань В.Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 9–20.
2. Василенко В. Технологическиеклады в контексте стремления экономических систем к идеальности. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 1(8). С. 65–72.
3. Федулова Л. Технологическая готовность экономики Украины к новым вызовам в условиях отсутствия технологической политики. *Економіка України*. 2010. № 9. С. 12–26.
4. Федулова Л.І. Стратегія технологічного розвитку: мікроекономічний підхід. *Проблеми економіки та управління*. Львів : Львівська політехніка, 2008. URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/1398>.
5. Шевлюга О.Г., Олєфіренко О.М. Дослідження впливу технологічних інновацій на ринок технологій і розвиток підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Маркетинг і менеджмент інновацій»*. 2011. № 4. URL : <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.
6. Колесніков А.П., Петрик С.І. Об'єктивні передумови та напрямки оновлення техніко-технологічної бази підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 1. С. 150–153.
7. Зубенко В.О., Коник Л. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності на підприємствах залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 177–181.
8. Мазалова Н.Е. Стратегия и техническая политика промышленных предприятий. Санкт-Петербург : СПбГУЭФ, 2011. 103 с.
9. Исламутдинов В.Ф. Особенности инновационного поведения организаций. *Менеджмент в России и за рубежом*. 2012. № 3. С. 97–104.
10. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Каличева Н.Є. Забезпечення ефективного розвитку залізничного транспорту через оновлення основних фондів колійного господарства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. Вип. 33. С. 45–49.
12. Никифорук О.І. Політика модернізації наземних транспортних систем : дис. ... д.е.н. : 08.00.03. Київ, 2016. 482 с. URL : ief.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/diss_Nikiforuk.pdf.
13. Каличева Н.Є., Масан В.В., Старцев Д.С. Вплив техніко-технологічних інновацій на ефективний розвиток підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2018. Т. 29(68). № 5. С. 51–54.
14. Дикань В.Л., Зубенко В.О. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту : монографія. Харків : УкрДАЗТ, 2008. 194 с.